

Justiitsministeerium
info@just.ee

11.11.2019, nr 2-1/0020

Nasdaq CSD SE Eesti filiaali arvamus ühinguõiguse revisjoni käigus valminud seaduste eelnõude kohta

Justiitsministeerium on avalikustanud ühinguõiguse revisjoni käigus valminud mitmete seaduste muutmise eelnõud ja uute seaduste eelnõud. Nasdaq CSD SE Eesti filiaal (Eesti väärtpaberite registri pidaja) tunnistab vajadust kehtiva ühinguõiguse regulatsiooni kriitiliseks ülevaatamiseks ning tunnustab revisjoni käigus tehtud muudatusettepanekuid, millega lahendatakse praktikas tekkinud kitsaskohti ning mille sihiks on ettevõtjate tegevuse lihtsustamine. Samas soovib Eesti väärtpaberite registri pidaja avaldada arvamust selles osas, milles planeeritud muudatused puudutavad eelkõige väärtpaberite registreerimist väärtpaberite keskodepositooriumis ja väärtpaberiomanike nimekirja pidamist, samuti võõrandamispirangutega osadega tehtavate tehingute vormivabadusega seonduvat.

Äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu kohaselt:

- (1) kaotatakse võimalus registreerida võõrandamispirangutega väärtpaberid keskodepositooriumi poolt peetavas elektroonilises väärtpaberite registris (väärtpaberite register); ja
- (2) võõrandamispirangutega väärtpaberite omanike registrit hakkab pidama ärireister; ja
- (3) teatud tingimustele vastava osaühingu väärtpaberite võõrandamistehingud muutuvad vormivabaks.

Toome allpool välja peamised tähelepanekud, mis ülal loetletud muudetud regulatsiooni osas jäävad selgusetuks, ja esitame nende tähelepanekute valguses kaalumiseks ettepanekud, mille üldine eesmärk on eelkõige ühinguõiguse revisjoni käigus välja töötatud ettepanekute lihtsam, kuluefektiivsem ja paindlikum teostamine ning ettevõtjatele suurema valikuvabaduse tagamine.

(1) Paindlikkuse säilitamine võõrandamispirangutega väärtpaberite registripidaja valimisel

Kuigi Eesti väärtpaberite registri pidaja tõdeb, et tsiviilkäibes vabalt võõrandatavatel väärtpaberitel (finantsinstrumendid) ja vabalt mittevõõrandatavatel väärtpaberitel vahe tegemises eksisteerib loogika ning kõigi osaühingute osanike nimekirjade pidamine tsentraalselt suurendab õiguskindlust ning aitab ettevõtlusmaastikku korrastada, ei ole siiski põhjendatud praegu väärtpaberite registris registreeritud ca 5000 võõrandamispirangutega (eelkõige on mõeldud piiranguid nagu ostueesõigus

ja piirangud pantimisel) väärtpaberite sunniviisiline väärtpaberite registrist väljaviimine ja tulevikus sellise valikuvabaduse kaotamine.

Juhul, kui kaob võimalus registreerida väärtpaberite registris ka vabalt mittevõõrandatavaid väärtpabereid, siis toob see muuhulgas neile emitentidele/investoritele kaasa järgmised tagajärjed:

- (i) kaob võimalus teostada nende väärtpaberitega kontohaldurpankade vahendusel makse vastu tehinguid, st. pooltel kaob üks võimalus võõrandada väärtpabereid nii, et samaaegselt väärtpaberite ülekandmisega on tagatud väärtpaberite hinna tasumine;
- (ii) kuivõrd finantstagatise regulatsioon on mõeldud vaid väärtpaberite registris registreeritud väärtpaberitele, siis kaob võimalus kasutada neid väärtpabereid finantstagatisena;
- (iii) kaob võimalus kasutada keskdepositooriumi poolt pakutavaid ja toimivaid lisateenuseid (nt korporatiivsete sündmuste teenused, maksete tegemine läbi keskdepositooriumi, üldkoosoleku teenus jpt), mida väärtpaberite registris registreeritud emitendid siiski kasutavad üsna aktiivselt;
- (iv) kuna äriregistril puudub ühenduvus teiste keskdepositooriumitega ja üle-euroopalise T2S platvormiga, samuti ei kvalifitseeru Äriregister ISIN koode väljastama ja LEI koode vahendama õigustatud isikuks, kaotavad emitendid/investorid võimaluse nimetatud hüvesid kasutada.

Oleme seisukohal, et valikuvõimalus ülal toodud võimaluste osas on oluline ettevõtlusvabaduse osa ja see peaks säilima. Isegi juhul, kui äriregister muutub keskseks registriks, ei ole põhjendatud valikuvabaduse kaotamine, kuna sellega koos kaoksid senised olulised hüved. Sisuliselt võetakse neilt ühingutelt ja väärtpaberite omanikelt edaspidi võimalus teha neile kuuluvate väärtpaberitega kontohaldurpankade vahendusel makse vastu tehinguid ning kasutada väärtpabereid finantstagatisena.

Selge ei ole ka revisjoniga kaasnev kulu nii emitentidele, investoritele kui ka võlausaldajatele (nt põhikirja muudatustest, ümberkujundamisest, finantstagatisele sobiva alternatiivi leidmisest, tekkivast halduskoormusest jms tulenevaid) ega ka sellise valikuvabaduse kaotamise üldine mõju (nt mõju Eesti finantsturule, investeerimiskeskonnale ja –võimalustele, kui väheneb emitentide võimalus ennast finantsinstrumendina kvalifitseerida).

Eesti väärtpaberite registri pidaja ettepanek on **jätkata senise valikuvabaduse emitentidele võimaldamist samal kujul ka edaspidi, st. võimaldada ka võõrandamispiirangutega osade Eesti väärtpaberite registris registreerimist, st sisulises plaanis nende osadega väärtpaberitehingute tegemist**. Osade vabatahtliku registreerimise võimaldamisega Eesti väärtpaberite registris ei ole kuidagi takistatud see, et ühinguõiguse revisjoni üldise kontseptsiooni kohaselt võiksid äriregistrisse tsentraalselt koonduda kõigi juriidiliste isikute, sh võõrandamispiirangutega ettevõtete, osanike nimekirjad. Seda võimaldab andmevahetus Eesti väärtpaberite registri ja äriregistri pidajate vahel. Registratevahelise andmevahetuse täiustamine võiks jätkuvalt olla üks eesmärke, mille abil muuta ettevõtjate elu lihtsamaks ja mugavamaks ning ettevõtlusmaastikul toimetamine sujuvamaks.

(2) Osanike nimekirjade registri pidamine

Kui siiski huvigruppide enamus peaks leidma, et võõrandamispiirangutega väärtpaberitelt n-ö finantsinstrumendina toimimise võimaluse ärakaotamine on tõepoolest igati põhjendatud, siis ei ole piisava põhjalikkusega analüüsitud võimalust kaasata võõrandamispiirangutega osauhingute osanike nimekirjade pidamisel Eesti väärtpaberite registri pidaja, kellel on juba suures ulatuses olemas vajalik infotehnoloogiline funktsionaalsus, samuti ka aastatepikkune oskusteave.

Eesti väärtpaberite registri pidaja on aastaid pakkunud väärtpaberiomanike nimekirja pidamise teenust, samuti muude korporatiivsete sündmuste, nt dividendimaksete tegemist (sh esindajakonto omanikele), üldkoosolekute korraldamise ja hääletamisteenuseid. Oluline on pöörata tähelepanu ka sellele, et tulenevalt Shareholders Rights Directive II ülevõtmisest, hakkab keskdepositoorium hiljemalt oktoobris 2020 niikuinii pakkuma järgmiseid teenuseid: nt teabevahetus esindajakonto teenust kasutava investori ja emitendi vahel, investori õiguste kasutamise lihtsustamine elektroonilise hääletusteenuse näol jne. Seega on vajalikud infotehnoloogilised lahendused juba olemas, uued arendamisel ja/või testimisel.

Pöörame tähelepanu ka sellele, et Seletuskirjas äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu kohta (Seletuskiri) esineb oluline eksitav väide:

Seletuskirja lk 31 on öeldud: *'Osade depositooriumis registreerimist ei tohiks sellisel juhul lubada kasvõi juba põhjusel, et depositooriumil ei ole võimalik osanike nimekirja pidamise käigus tagada osade suhtes kehtivate võõrandamispiirangutest (s.h. ostueesõigusest) kinni pidamist.'* See väide ei vasta tõele. Probleem ei seisne mitte selles, et Eesti väärtpaberite registri pidajal ei oleks võimalik võõrandamispiirangutest kinnipidamist kontrollida, vaid selles, et seadusandja ei ole seni selleks loonud õiguslikku alust. Kui seadusandja loob õiguslikult aluse, on ka depositoorium valmis rakendama vajalikku ostueesõiguse jt piirangutest kinnipidamise kontrolli funktsionaalsust. Eelnõust ei nähtu üheselt, millisel moel hakkab äriregister osanike nimekirja pidamisel võõrandamispiirangutest kinnipidamist kontrollima ja/või millise analüüsi või väärtpaberite registri pidajaga peetud dialoogi alusel on jõutud järeldusele, et seda sama funktsiooni ei saaks täita väärtpaberite registri pidaja. Seega, osade registri pidamise ülesannet on võimeline täitma ka Eesti väärtpaberite registri pidaja. Selleks ei peaks uut infrastruktuuri üles ehitama, vaid võimalik on ära kasutada olemasolevat ning seda edasi arendada vastavalt vajadusele.

Teadmata on osade tsentraalse registripidamise äriregistri juures ülesehitamise kulud ning see, kelle kanda need kulud jäävad, st. kas see on täiendav koormus riigieelarvele või täiendav kulu ettevõtjatele.

Eesti väärtpaberite registri pidaja ettepanek on **uue registri ülesehitamise asemel kaaluda Eesti väärtpaberite registri pidaja kaasamist, kuivõrd Eesti väärtpaberite registri pidajal on juba aastaid olemas vajalik ja toimiv infrastruktuur, samuti ressursid täiendavateks arendusteks ning spetsiifiline oskusteave**. Registripidaja üles ehitatud infrastruktuuri on vajadusel õiguskindluse eesmärgil võimalik täiendada. Nii nagu praegu toimub infovahetus äriregistri ja kontohaldurpankadega, on võimalik liidestada ja/või anda juurdepääs ka nt notaritele, emitentidele või investoritele, kes saavad sisestada

osadega tehtavate tehingute info, teabenõuded, otsuste ettepanekutele antud hääled, mille pinnalt tekib väärtpaberimanike nimekiri, otsuste hääletustulemused või või muud taotletavad funktsionaalsused või infovahetus. Eesti väärtpaberite registri pidaja kaasamisega osanike nimekirjade registripidamisse ei ole kuidagi takistatud see, et ühinguõiguse revisjoni üldise kontseptsiooni kohaselt võiksid äriregistrisse tsentraalselt koonduda kõigi juriidiliste isikute osanike nimekirjad. Seda võimaldab andmevahetus Eesti väärtpaberite registri ja äriregistri pidajate vahel. Registritevahelise andmevahetuse täiustamine võiks jätkuvalt olla üks eesmärke, mille abil muuta ettevõtjate elu lihtsamaks ja mugavamaks ning ettevõtlusmaastikul toimetamine sujuvamaks.

(3) Võõrandamispiirangutega väärtpaberite tehingute vormivabadus rahapesu tõkestamise regulatsiooni valguses

Teatud tüüpi ettevõtjate (nn start-up ühingud) väärtpaberite registris registreerimata väärtpaberite võõrandamistehingute vormivabaks muutmisel jääb selgusetuks, kes ja kas üldse suuliselt või lihtkirjalikult teostatud osade käsutustehingutes hakkaks kontrollima rahapesu tõkestamise nõuete täitmist. Hetkel kehtiva regulatsiooni järgi teostavad rahapesu tõkestamise nõudeid kontohaldurid ja/või notarid. Eelnõu seletuskirjas ei ole üheselt ja veenvalt põhjendatud teatud isikute ringi vabastamist sellisest kontrollist ega analüüsitud kas see on kooskõlas siseriikliku või Euroopa Liidu rahapesu tõkestamise printsiipide ning regulatsiooniga.

Kaaluda võiks varianti võimaldada väärtpaberite registris registreerimata võõrandamispiirangutega osadega tehingute teostamist vormivabalt vaid alla teatud piirmäära jääva osakapitaliga (või tehingu hinnaga), kusjuures piirmäärad võiks ühtida rahapesu tõkestamise regulatsioonis hooldusmeetmete kohaldamise kohustuse tekkimise aluseks olevate rahaliste piirmääradega.

Lugupidamisega

/digitaalselt allkirjastatud/

Kristi Sisa

Nasdaq CSD SE Eesti filiaali juhataja